

Paralı Askerlerden Özel Askerî Şirketlere Savunma Yönetimi Teknolojileri Uygulamaları

Defense Management Technology Applications: From Mercenaries to Private Military Companies

Tolga ÖZ* - Turgut M. ÇALIŞKANLAR**

Öz

Sürekli değişken muharebe ortamında muharebe alanı ihtiyaçlarının ertelenemez ve mutlaka tedarik edilmek zorunda olmasının sonuçlarından biri Özel Askerî Şirketlerdir (ÖAŞ). Muharebe alanının arz ve talep dengesinde önemli bir aktör olarak rol alan ÖAŞ'ler aynı zamanda ülkelerin savunma yönetiminde de önemli bir enstrüman olarak ortaya çıkmaktadırlar. ÖAŞ'ler çok çeşitli organizasyon yapıları ve amaçları ile muharebe alanlarının kritik eksik parçalarını tamamladıkları için uluslararası arenada tartışılır ve incelenir bir konu haline gelmişlerdir. Bu makale karşılaştırmalı tarihsel perspektiften gerçekleştirilen bir analize dayanmaktadır. Çalışmada iki farklı okuyucu grubu hedef alınmıştır. İlk grup; akademik olarak savunma yönetimi, güvenlik politikaları ve uluslararası ilişkiler konularıyla ilgilenen ve ÖAŞ'ler hakkında durumsal farkındalığa ihtiyaç duyanlar olarak belirlenmiştir. İkinci grup ise; ÖAŞ'lere ilişkin karar mercilerinde bulunan, bu alanda görev almak ya da yatırım yapmak isteyenler olarak

* Dr. Öğr. Üyesi Ulş. Alb., Millî Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Savunma Yönetimi ABD Öğretim Üyesi, ORCID: 0000-0002-3608-2090, e-posta: toz@msu.edu.tr.

** P. Alb., Türk Silahlı Kuvvetleri, ORCID: 0000-0002-7241-2827, e-posta: mtcaliskanlar@gmail.com.

Geliş Tarihi / Submitted : 15.10.2019

Kabul Tarihi / Accepted : 12.04.2020

belirlenmiştir. Bu iki hedef kitleye yardımcı olmak maksadıyla, geçmişten geleceğe doğru bir projeksiyon yapılarak ÖAŞ'lerin; tarihi gelişim süreci ve tanımı, hizmet fonksiyon alanları, hukuki durumu, günümüz savaş ihtiyaçlarına göre kendi ekosisteminde kullanılma eğilimi ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde yakın gelecekte muhtemel kullanım alanları hakkında tespit ve çıkarımlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Savunma Yönetimi, Özel Askerî Şirketler, Güvenlik Teknolojileri, İnovasyon, Yapay Zekâ.*

Abstract

In a instantly changing combat environment, combat space needs cannot be postponed and should be supplied timely. One of the consequences of providing all kinds of needs precisely in the battle field is Private Military Company (PMC) formation. Having a role as an important actor in the supply and demand balance of the battlefield, PMCs also appear as an important instrument in the Defense Management of countries. Since PMCs have completed critical missing parts of the battlefields with a wide range of organizational structures and objectives, they have become a topic of discussion and examination in the international arena. This article is based on an analysis from a comparative historical perspective. Two different reader groups were targeted with this study. The first group has been determined as those who are academically interested in defense management, security policies and international relations, and need situational awareness about PMCs. The second group; those who are in the decision-making bodies of the PMCs and who want to take part in or invest in this field have been identified. In order to cover these two target groups, a projection from the past to the future was made. Within the framework of historical development process and definition, service function areas, legal status, the tendency to use it according to the needs of the war in its own ecosystem and technological developments in the near future, possible uses and inferences were made about the use of the PMCs.

Keywords: *Defense Management, Private Military Companies, Security Technologies, Innovation, Artificial Intelligence.*

Giriş

Savunma Yönetimi hakkında kabul edilmiş genel geçer bir tanım olmasa da ülkelerin ve organizasyonların savunma eylemini gerçekleştirmek için geliştirdikleri politikaların uygulamaya geçirilmesi olarak adlandırılabilir. Savunma Yönetiminin temel amacı savunma eylemini gerçekleştirmek olduğuna göre, bu maksada hizmet eden tüm enstrümanlar, örneğin; planlama mekanizmaları, altyapı ve destek sistemleri, Savunma Yönetimi başlığı altına girer.¹ Savunma Yönetimi enstrümanlarının en temel olarak muharebe alanındaki başarıya hizmet ettiğini düşünürsek, bu amaçla istifade ettiğimiz danışmanlık firmalarından lojistik firmalarına, muharip unsurlardan muharip olmayan unsurlara belli bir alanda yetenek sağlayan tüm kuruluşlar Savunma Yönetiminin ilgi alanına girmektedir. Muharebe ortamının sürekli değişken olması ve muharebe alanında başarılı olmak için ihtiyaçların ivedilikle ve mutlaka tedarik edilmek zorunda olması Savunma Yönetimi planlayıcılarını bu ihtiyaçları nasıl tedarik edecekleri sorunsalıyla karşı karşıya bırakmıştır.² Birilerinin nasıl savaşılabileceğini öğretmesi, lojistik hizmetleri yerine getirmesi, hatta bazen bizzat savaşması gerekmektedir. Tarihte paralı asker, şimdilerde ise Özel Askerî Şirketler (ÖAŞ) işte bu ihtiyaçtan doğmuştur. ÖAŞ'ler dünya çapında anonim şirketlerden holdinglere kadar, ticari esaslarla kurulmuş, vergisini ödeyen, kuruldukları ülkenin yasalarına tâbi organizasyonlardır. ÖAŞ'ler etkili bir tedarikçi ve hatta direkt etkin görev alabilen kuruluşlar olarak Savunma Yönetiminde kendilerine sağlam bir yer edinmişlerdir. Ülkelerin Savunma Yönetimine etkili bir aktör olarak giren ÖAŞ'yi kavramsal açıdan anlayabilmek, uluslararası ilişkilere, güvenlik politikalarına ve dünya siyasetine ilgi duyanlar için artık bir ihtiyaçtır.

Bu ihtiyaç temelinde bir arayış niteliğindeki bu çalışmada; ÖAŞ'lerin tarihi gelişim süreci ve tanımı, hizmet fonksiyon alanları,

¹ Hari Bucur-Marcu vd., *Defence Management: An Introduction, Security and Defense Management Series No 1*, Geneva, 2009, s. 1.

² Tolga Öz. 'NATO Barışı Destekleme Harekâtında Sürdürülebilir Lojistik Destek: ISAF Örneği', (Doktora Tezi, Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013).

hukuki durumu, kendi ekosisteminde günümüz savaşın ihtiyaçlarına göre kullanılma eğilimi ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde yakın gelecekte muhtemel kullanım alanları konularına değinilmiştir.

ÖAŞ kavramını anlamak için önce paralı asker kavramına kısaca değinmek doğru olacaktır. ÖAŞ'ler ile paralı askerler birbirinden farklı kavramlar olsa da tarihi sürece kısaca bir göz atıldığında; paralı askerliğin günümüzde ÖAŞ'lere dönüştüğü ve hatta bugün ÖAŞ'lerin teknolojinin de sağladığı imkânlarla paralı askerliğin ötesine geçtiği görülecektir.

1. Özel Askerî Şirketlerin Tarihsel Gelişimi

ÖAŞ denince akla ilk olarak paralı askerler gelmektedir. Paralı askerler her ne kadar ÖAŞ ile doğrudan ilişkili olmasa da ÖAŞ'lerin kurulmasında esin kaynağı olmuşlardır. Geçmişten günümüze doğru; kendi ordusunu kurmakta zorlanan küçük ulus devletlerden büyüme arzusuyla yanan imparatorluklara kadar birçok devlet geçmişte paralı askerleri, günümüze yaklaştıkça ise ÖAŞ'leri kullanmıştır.

Tarihe bakacak olursak paralı askerlerin en bilinenlerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

“10.000'ler”; Atinalı tarihçi Xenophon'un “Anabasis” eserinde anlatılan, filmlere konu olmuş bir paralı asker topluluğudur. M.Ö. 401 yılında geçtiği düşünülen hikâye belki de tarihteki en eski belgeli paralı asker oluşumudur. 10.000'lerin Grek kökenli olduğu düşünülür. Kardeşi Pers Kralı II. Artaxerxes'i tahttan düşürmek için Cyrus tarafından kiralanan 10.000'ler, Cyrus'un savaşta ölümünden ve generallerinin ihanete uğrayıp öldürülmesinden sonra dağılmayarak Babil'den Trabzon'a kadar tarihe konu olmuş bir geri çekilme yapmışlardır. Trabzon'a vardıklarında askerlerin dörtte üçü zayı olmasına karşın belki de tarihçi Xenophon'un onlara bizzat liderlik yapmasından dolayı yaşadıkları bir kahramanlık olarak anlatılmaktadır.³

³ Anabasis Ksenophon, *On Binler'in Dönüşü*, Çev. Ari Çokona, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015, s. 7.

“White Company”; Tarihte birçok paralı asker diğer derebeyleri ya da krallar için savaşmışlardır ancak, Arthur Conan Doyle’un aynı adlı kitabına da konu olan “White Company” farklı bir yere sahiptir. 1360’lı yıllarda eski bir Yüzyıl Savaşları gazisi, İngiliz olan Sir John Hawkwood tarafından bir araya getirilmiştir. Zengin şehir devletlerinin bol olduğu 14. yüzyıl İtalya’sının en ünlü paralı asker topluluğu olmuştur. Alman, İngiliz, Kelt ve Macar maceracılarından oluşan topluluk, uzun yay ve mızrak kullanmadaki becerileri ve gece gündüz fark etmeden her türlü hava şartlarında yaptıkları baskınları ile ün salmışlardır.⁴

“İsviçreliler”; sert dağ koşullarının korkusuz savaşçıları olarak mızrak ve pike kullanmadaki maharetleri sayesinde süvarilere karşı inanılmaz üstünlük sağlamışlardır. Kahramanlıkları ve savaşçılıkları onları öyle bir noktaya getirmişti ki “Para yoksa İsviçreli de yok” benzeri özdeyişlere bile konu olmuşlardır. İsviçre’nin dağ köylerindeki bu savaşçı kabileler öyle vahşi savaşçıları ki iki köy birbirine karşı kiralandığında neredeyse biri ortadan silinmekteydi. Durumu fark eden İsviçreliler kendi aralarında karar almışlar ve ilk kim kiralandıysa onun muharebenin galibi sayıldığı bir centilmenlik antlaşması getirmişlerdir.⁵ İsviçre’nin manevi koruyucusu sayılan Flüe’li Aziz Nicholas, 15’inci yüzyılda, “başka halkların işlerine karışmamalı” demiş, İsviçreliler bu sözü çok benimsemiş ve 1515 yılında ülkenin temel ilkesi olarak ilan etmişlerdir. Napolyon savaşları sonrasında, 1815 yılında, İsviçre’nin bu ilkesinin geçerliliği Avrupa’nın diğer büyük devletleri tarafından da kabul edilmiş ve saygı görmüştür.⁶

Tarihin tozlu sayfalarındaki geçmiş savaşlarda kendine güçlü bir yer bulan paralı askerler, 1800’lerden 1900’lerin ortasına kadar dünya sahnesinde giderek azalan bir görünüş sergilemişlerdir. 1800’lerdeki

⁴ Sir Arthur Conan Doyle, *The White Company*, Çev. Deniz Akkuş, Elhamra Yayınevi, 2016, s. 8.

⁵ Peter Warren Singer, *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, Cornell University Press, USA, 2003, p. 26.

⁶ Dıplomat, *İsviçre-Tarafızlık İlkesi*, Kasım, 18. Sayı, s: 3-6. <http://www.diplomat.com.tr/atlas/sayilar/sayi18/sayfalar.asp?link=s18-2.htm>, (Erişim Tarihi: 11.02.2018).

artan ulusalcılık akımları ve I. Dünya Savaşı'nda ulus orduların daha etkin rol almış olması bunda sebep olarak gösterilebilir.

Pazar payı zayıflayan paralı askerler II. Dünya Savaşı ile tekrar aktif rol almaya başlamışlardır. Devletler siyasi sebeplerle ulus ordularını kullanmadığı durumlarda, kendi politikalarını yurtdışında desteklemesi için paralı askerleri kullanmaya başlamıştır. Örneğin, "Uçan Kaplanlar" olarak ünlenmiş Amerikan Gönüllü Grubu üç filodan oluşan bir paralı askerî pilot grubuydu. ABD Başkanı Franklin Roosevelt'in izniyle eski asker Claire Chennault tarafından kurulan grup Japonlara karşı Çinlilerle birlikte 1941'de Burma'da savaşmıştır. Burada tarih çok dikkat çekicidir. Amerika henüz Japonya'ya savaş açmamışken bu paralı askerler Çin topraklarında savaşıyorlardı. Asıl görevleri Çin'in Japonya tarafından işgalini engellemek ve kritik ikmal yollarının emniyetini almaktı. P-40 avcı uçaklarındaki ünlü köpekbalığı dişleri onların işaretiydi. P-40'lar rakiplerine göre yavaş ve hantal uçaklardı ancak, lağıv oldukları 1942 Temmuz'una kadar 296 Japon uçağı düşürmüş ve 1300 nehir botu batırmışlardı. Buna karşılık sadece 69 uçak ve iki düzine adam kaybetmişlerdir. Ancak bu hizmetin ABD hükümeti için maddi anlamda bir de bedeli olmuştur. Normal bir pilot 260 \$ alırken Kaplanlar 600 ila 750 \$ arası alıyorlardı. Vurdukları her Japon Uçağı için ayrıca 500 \$ alıyorlardı. Amerika'nın Pearl Harbour Baskını sonrası Japonya'ya savaş ilan etmesi sonucu böyle örtülü ve maliyetli bir muharebeye gerek kalmamış olacak ki baskından yedi ay sonra yapılanma sona erdirilmiştir.⁷

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle küresel anlamda savaş anlayışında ve taktik yaklaşımlarda radikal değişimler olmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonunda Nagazaki ve Hiroşima'ya atılan atom bombalarının etkisiyle, kitle imha silahlarının her şeye kadir olduğu düşüncesi 1900'lerin sonlarına doğru Gerilla Harbinin etkili kullanılmasıyla geçerliliğini yitirmeye başlamıştır.

⁷ History.com, *Flying Tigers*, <http://www.history.com/news/history-lists/6-legendary-mercenary-armies-from-history>, (Erişim Tarihi: 11.02.2018).

ABD, yaklaşık 550.000 askerlik bir yığınakla Vietnam'da dokuz yıl savaşmış ancak Vietkong Gerillalarına karşı 50.000'den fazla asker kaybıyla ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.⁸

Benzer şekilde, 1979 yılında Afganistan'ı işgal eden Sovyetler Birliği de Afgan Mücahitlerine karşı dokuz yıl savaşmış ve 30.000'den fazla kayıp vererek ülkeden çekilmek zorunda kalmıştır.⁹ Vietnam ve Afganistan'da yaşanan muharebeleri aynı ölçekte ve tamamen aynı Gerilla Muharebeleri olarak değerlendirilmesi doğru bir çıkarım sağlamayacaktır. Özellikle Afgan Mücahitlerinin Gerilla Muharebeleri bir bölükten daha küçük, çoğunlukla iyi organize olamamış unsurlar tarafından yürütülmesi sebebiyle, Vietkong Gerillalarının ABD birliklerine karşı yürüttüğü mücadeleler hem teknik hem de yöntem olarak ayrılmaktadır. Ancak hem Vietnam hem de Afganistan muharebeleri göstermiştir ki; dev ordulara, yakıcı Napalm Bombalarına ya da yok edici Atom Bombalarına sahip olmak bir muharebenin kazanılacağı anlamına gelmemektedir.

Savaşın sadece silah ve askerî güce sahip olmanın ötesinde, kendi içinde değişken ve sürekli dönüşen yapısı, ulusların savunma planlamacıları için büyük bir belirsizlik ve karmaşa yaratmaktadır. Savaş ortamı 1900'lerin son çeyreğinden itibaren öyle bir hal almıştır ki dünya üzerinde kendi kadrolu personeli ve kendi milli yeteneklerinden müteşekkil bir ordunun, muhtemel bir savaşın tüm değişkenliğine cevap verebilmesi pek de olası görülmemektedir.¹⁰

ABD, bu yeni muharebe ortamında klasik konvansiyonel bakış açısının yetersizliğini görerek, konvansiyonel kabiliyetleri daha yetkin ve etkili yeteneklerle desteklemeye karar vermiştir. Bugün bilinen

⁸ Özgür Aktaş, "ABD Tarih Ders Kitaplarında Savaşların Anlatım Tarzı Üzerine Değerlendirme" *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014, Cilt 11, 187-201, s. 197.

⁹ Ahmet K. Han, "Sovyet İşgali ve Sürekli Özgürlük: Afganistan'da Süper Güç Müdahalelerinin Uluslararası Sisteme Etkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Jeopolitik İnceleme", *Orta Doğu Etütleri*, Cilt 2, Sayı 2, 2011, 57-95, s. 62.

¹⁰ Martin Van Creveld, *Transformation of War*, The Free Press, New York, 1991, s. 27.

manadaki ÖAŞ'lerin başlangıcı Vietnam savaşının sonlarına rastlamaktadır. Bu ana kadar ÖAŞ'ler hep muharebe hizmet desteği vermiş, neredeyse hiç muharip unsur olarak kullanılmamışlardır. Ancak muharebe ortamında kullanılan silahların giderek karmaşık ve ileri teknoloji içermesi “Vinnel”, “Pasific Engineers and Architects” benzeri firmalar bu alanda faaliyet göstermesine sebep olmuştur. Bu iki firma ayrıca Güney Vietnam Polis Gücü ve Silahlı Kuvvetlerini de eğitmişlerdir.¹¹

ÖAŞ'leri en aktif kullanan ülkelerin başında gelen ABD, bu şirketleri yoğun olarak Irak'ta da kullanmıştır. ÖAŞ'ler Irak'ta; konvoy emniyeti almış, kritik tesis ve kritik liderleri korumuştur. ÖAŞ'lerin eğitim danışmanlık ve gerektiğinde aktif görev alabilme kapasitesi sayesinde ABD, 1991 Körfez Savaşı'nda 711.000 asker bulundururken bu sayıyı 2003 Irak Savaşında 487.000'e düşürmüştür. Doğal olarak aradaki büyük boşluk ÖAŞ'ler tarafından doldurulmuştur.¹²

Benzer şekilde Balkan coğrafyası örnekleri incelendiğinde ÖAŞ'lerin; eğitim danışmanlık kabiliyeti, gerektiğinde aktif rol alabilmeleri, adeta sıfırdan bir ordu kurabilme yetenekleri Balkan toplulukları için can simidi vazifesi görmüştür. Bosna-Hersek ve Kosova etnik savaşlarında milis gruplara destek veren ÖAŞ'ler günümüz muharebe şartlarında devletlerin yanında, devlet gibi davranmaya çalışan örgütlerin ve grupların ne kadar etkili olabileceğini göstermiştir. Devlet gibi davranan örgütlerin de müşteri olarak çıkmasıyla ÖAŞ piyasası yeni bir istihdam alanı bulmuştur. ÖAŞ'ler burada harekât planlaması ve eğitim desteği vermiş bu destek sayesinde Hırvatlar Sırp'lara karşı büyük bir üstünlük sağlamıştır. Bu başarı ÖAŞ piyasasında adeta bir referans gibi iş görmüş ve birçok küçük devletin ya da devlet özelliği gösteren örgütün iştahını kabartmıştır.¹³

¹¹ Kadir Tamer Türkeş, *Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Alanlarında Görülen Yeni Unsurlar*, Yüksek Lisans Tezi, KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004, s. 141.

¹² Burak Tangör ve Haldun Yalçınkaya, “Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askeri Şirketler”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2010, Cilt: 7, sayı 25, 127-154, s. 132.

¹³ Deborah Avant, “The Privatization of Security and Change in the Control of Force”,

Burada görev alan Military Professional Resources Incorporated [Askerî Profesyonel Kaynaklar Anonim Şirketi (MPRI)], 1987 yılında kurulmuş ağırlıklı olarak Amerikan ordusundan emekli askerlerden müteşekkil bir kuruluştur. Şirket Körfez Savaşından elde ettiği tecrübeyi Tayvan ve İsveç ordularına aktararak bu alanda belki de bir ilki gerçekleştirmiştir. MPRI'nın faaliyetleri Nijerya Barışı Koruma Kuvvetlerinin eğitimi, Yugoslavya'daki iç savaş esnasında Hırvat Kuvvetlerini eğitilmesi, Bosna-Hersek, Makedonya, Suudi Arabistan, Kuveyt, Sri Lanka, Nijerya, Gine, Kolombiya ile devam etmiştir.¹⁴

II. Dünya Savaşı sonrası savaşı engellemek maksadıyla kurulan Birleşmiş Milletler (BM) gibi Uluslararası Topluluklar da bu dönüşümden nasibini almıştır. 1990'larda önce Somali'de yaşananlar ardından, Ruanda iç savaşında BM'in başarısız olması ulus devletler gibi uluslararası örgütleri de arayışa sokmuştur. BM Barış Gücünün yetersizliği dönemin Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından da dile getirilmiş ve hatta Annan, soruna çözüm alternatifi olarak ÖAŞ'leri kullanmayı teklif bile etmiştir. Annan'a göre ÖAŞ'lerin bu tip operasyonlarda kullanılmasıyla geçmişte; İsviçreli Korumalar, White Company, Amerikan Gönüllüler Grubu gibi paralı askerlerle sağlanan başarının tekrar elde edilebileceği dahi düşünülmüştür. Şöyle ki; ÖAŞ'ler savaş tecrübeleri ve etkin metotlarıyla Somali ve Ruanda gibi üzücü örneklerin yaşanmasını engelleyebilirlerdi. Ancak geçmişe bakılıp Amerikan Gönüllüler Grubu düşünüldüğünde, bu işin hiç de o kadar ucuz olmayacağı kesindi. Ulus ordulardan daha etkin ihtiyaca göre şekillenebilecek ve tabii ki daha ucuz olması beklenen ÖAŞ kullanma fikrinden, ülkelerden destek bulamaması nedeniyle vazgeçmiştir. BM gibi bir barış örgütünün ÖAŞ kiralaması uluslararası toplumda maddi ve manevi sebeplerle pek taraftar bulamamış ve Annan yaşadığı hayal kırıklığını

International Studies Perspective, George Washington University, 2004, 153-157, p. 153.

¹⁴ Fabien Mathieu ve Nick Dearden, "Corporate Mercenaries: The Threat of Private Military Companies", *Review of African Political Economy*, London, 2006, Vol. 34, No. 114, p. 746.

“...dünya barışı özelleşmeye hazır olmayabilir”¹⁵ şeklinde ifade etmiştir.

Özetle; geçmişte paralı askerlerce yapılan birçok hizmet ve fazlası artık ÖAŞ’ler tarafından yapılmaya başlanmıştır. Günümüze yaklaştıkça ÖAŞ’ler; Irak, Afganistan gibi çökmüş devletlerde ve Balkanlar gibi kaosun hâkim olduğu ortamlarda polis, milis, özel güvenlik ve orduların eğitimini üstlenmiş, büyük devletlerin kurumsal askerî bilgi hazinesinden adeta bir ihraç malı gibi kendi devlet politikaları doğrultusunda faydalanmışlardır.

ÖAŞ’lerin hiç şüphesiz günümüz muharebelerinin artık ayrılmaz bir parçası olması yönünde güçlü adımlarla ilerlediği düşüncesini destekleyen örnekler arttıkça farklı ortamlarda verdikleri hizmetlerin de farklılaştığı, hatta farklı ülkelerde ÖAŞ’lere bakışın farklı olduğu görülmektedir. Bu da en temel konulardan biri olan “ÖAŞ nedir?” sorusunu gündeme getirmektedir.

2. Özel Askerî Şirketlerin Tanımlanması

ÖAŞ’ler muharebe alanının koruma hizmetleri, eğitim, danışmanlık, lojistik,¹⁶ planlama, yönetim, muhabere, vb... herhangi bir fonksiyon alanında hizmet veren uzmanlaşmış ticari işletmelerdir.

ÖAŞ’lerin bu şekilde ifade edilmesi Özel Güvenlik Şirketlerinin (ÖGŞ) sık sık ÖAŞ ile karıştırılmasına yol açmaktadır. ÖGŞ’lerinin sağladığı koruma fonksiyonu yer yer ÖAŞ’ler tarafından sağlansa da ÖGŞ’lerinin Türkiye Cumhuriyetinde olduğu gibi yasalarla belirlenmiş kurumsal tanımı onları ÖAŞ’lerden ayırmaktadır.¹⁷ Ayrıca, Bu şirketler kendilerini genellikle ÖGŞ olarak ifade etmeyi tercih etmektedirler.¹⁸

¹⁵ Enes Gürcan, Irak Savaşının Bilinmeyen Aktörleri: Özel Askerî Şirketler, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara, 2015, s. 40.

¹⁶ Tolga Öz, ‘Reverse Logistics and Applications in the Defense Industry’, (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007).

¹⁷ Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, Sayı: 25606, Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, (07.10.2004).

¹⁸ David Isenberg, *Shadow Force: Private Security Contactors in Iraq*, Greenwood

Aslında bu durumun toplumun ÖAŞ algısından kaynaklanan yanlış önyargılarla uğraşmak veya Paralı Asker olarak anılmak istemeyen şirketlerden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

ÖAŞ'lerin hizmetlerini öncelikle politik nedenlerle değil, kâr amacıyla sunduğu iddia edilse de kurulmasına ön ayak olan ya da kurucularının tabi olduğu devletlerden bağımsız politikalara sahip olduklarına dair bir örnek yoktur. İncelenen tüm örnekler de salt kâr elde etme öncelikmiş gibi gözükse de aslında asıl tema devletin şirketten sağladığı faydadır. ÖAŞ'ler muharebe alanında hizmet verir ve muharebe alanının asıl sahipleri devletler ya da devlet gibi davranan örgütlerdir. Zaten özellikle muharebe sahasının topçu, hava savunma ve tanksavarlar gibi nitelikli silahların üretiminin devlet tekelinde olduğu düşünülürse, ÖAŞ'lerin devlet politikasından bağımsız olduğu düşünülemez. Şöyle ki, özellikle geçmişteki örnekler incelendiğinde “Black Water” benzeri birçok ÖAŞ, kurucusunun tabi olduğu kendi devleti tarafından kapatılmıştır. ÖAŞ'lerin temel olarak bir şirket olduğu ve bir devlete vergi verdiği düşünülürse, devletin ÖAŞ'ler üzerinde söz sahibi olması da doğal bir durumdur.

Ticaretin bir gereği olarak, ÖAŞ'lerin büyüklükleri ortaya çıkan talep doğrultusunda değişkenlik göstermektedir. Burada asıl önemli olan harekât alanının doğasıyla şekillenen ihtiyaçlardır. Her ne kadar bir özgünlükten bahsedilse de ÖAŞ'lerin verdikleri hizmetlerden en sık rastlanılanları şu şekilde sıralanabilir; Direk Görev, Muharebe Alanında Koruma Hizmetleri, Eğitim, İstihbarat, Danışmanlık, Yeniden Yapılandırma, Lojistik Destek.¹⁹

ÖAŞ'lerin sundukları hizmetleri fonksiyon alanlarına göre bir gruplandırmaya tabi tutarsak aşağıdaki şekilde bir taksonomiye ulaşabiliriz:

2.1. Askerî Hizmet Tedarikçisi Şirketler

Askerî Hizmet Tedarikçisi şirketler toplumda en yaygın olarak bilinen, ÖAŞ denince akla ilk gelen gruptur. Küçük bir silahlı kuvvet gibi, muharip birliklerin içerdiği bütün bileşenleri (silahlı helikopterler, top, havan gibi ağır silahlar, hafif tanklar, savaş uçakları, vb.) birlik paketleri şeklinde sunarlar. Bu birlik paketleri yukarıda bahsedilen ‘İsviçreli paralı askerler’ gibi muharip unsurların birçok bileşenini yedekleyebilir veya yerini alabilirler. Doğal olarak eski askerler ya da liyakatli personelden oluşan bu unsurlar istenen yer ve zamanda kullanılabilme yeteneklerinden dolayı muharebe alanında büyük bir kuvvet çarpanıdır. Bu tip ÖAŞ’lerin kullanımına genellikle Ortadoğu ya da Afrika benzeri zayıf silahlı kuvvetlere sahip ulus devletlerin oluşturduğu coğrafyalarda rastlanılmaktadır. Onların en büyük avantajı aslında kendi yeteneklerinden ziyade karşılarındaki toplama ulus orduların yeteneksiz askerleridir. Karşılarındaki rakiplerin tecrübesiz ve sayıca az olması onların başarılarındaki en büyük etkenlerden biridir.²⁰

Askerî Hizmet Tedarikçilerinin yaygın olarak kullanıldığı bir başka alan da mevcut silahlı kuvvetlerin yeteneklerini artırıcı hizmetlerdir.²¹ ÖAŞ üyeleri; tecrübesiz ya da yeni bir sisteme henüz adapte olamamış yerel kuvvetlere komutanlık edebilir, küçük unsurlar halinde dağılarak onlara ateş desteğinin koordinesi, helikopter yönlendirme, muharebe irtibatlarının devamı gibi konularda destek verebilirler. Bu tip desteğe ABD tarafından yürütülen harekâtlarda sıkça rastlanılmaktadır. Genelde de bu destekler ülkelerin Özel Kuvvetleri tarafından yönetilen harekâtlarda verilir.²²

²⁰ Peter W. Singer, “The Private Military Industry and Iraq: What Have We Learned and Where To Next?”, *Geneva Centre for the Democratic control of Armed forces (DCAF) Policy Paper*, Geneva, Switzerland 2004, p. 1-24, s. 2.

²¹ Tolga Oz and Ahmet Ergülen, “Secure and Optimum Fuel Distribution of Nato”, *Journal of Applied Security Research*, DOI: 10.1080/19361610.2017.1354271, 2018, s. 187.

²² Filiz Ç. Zabcı, “Yeni Savaşların Gizli Yüzü: Özel Askeri Şirketler”, *TASAM Stratejik Rapor*, No:56, Ankara, 2003, s. 1-30, s. 13.

Bu tip ÖAŞ'ler Savunma Yönetiminde ya da muharebe alanında devletlerin doldurmadığı ya da politik olarak doldurmak istemediği bir boşluğu muharip yetenekleri ile çok iyi tamamlarlar. Güney Afrika Kökenli “Executive Outcomes” bu duruma güzel bir örnektir. Executive Outcomes, Sierra Leone Hükümetine, isyancılarla mücadelede büyük destek sağlamıştır. Ancak bu gibi hizmetlerin bir de faturası vardır. ÖAŞ'ler ön saflarda savaştıkça onlarla ilgili olumsuz iddialar ile birlikte rakip ya da muhalif tarafların kızgın sesleri de artmaktadır. Bu yaklaşım ÖAŞ'leri paralı askerlere yaklaştırmakta bu da birçok sorunu ve tartışmayı beraberinde sürüklemektedir.²³

2.2. Askerî Danışmanlık Şirketleri

Askerî Danışmanlık Şirketleri, Askerî Hizmet Tedarikçileri gibi ön saflarda aktif görev almaktansa daha çok, müşterilerinin sahip olmadığı bilgi ve tecrübeyi paylaşarak onların muharebe alanını şekillendirmelerine destek sağlarlar. Eğitim, muhabere ve hatta karargâh hizmetleri bu kapsamdadır.

Ön saflarda savaşacak askerler kısa bir zaman diliminde çok da uzun olmayan fikri ve askerî eğitimden sonra temin edilebilir ancak konu onların eş güdümünün sağlanması, harekâtın planlanması ve yönetilmesi olunca iş değişmektedir. Muharebe tecrübesine sahip iyi bir karargâh subayının yetiştirilmesi için yıllara ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkelerin ihtiyaç duyduğu konu tecrübe olduğunda bazen ÖAŞ pazarındaki tedarikçiler gerçekten kısıtlı olabilmektedir. Örneğin, Avrupa orduları çok uzun süredir savaşmamaktadır. Dolayısıyla kendi iç kaynaklarından muharebe yönetme tecrübesini tedarik etmeleri pratikte mümkün değildir. Bu durumda ÖAŞ'ler Askerî Hizmet Tedarik alanında verdikleri hizmetleri bu sefer geri planda Askerî Danışmanlık olarak vermektedirler.

Geçmişte ün salmış ve bu hizmetlerin yaygınlaşmasında rol almış şirketlerden biri daha önce de bahsedildiği gibi Military Professional Resources Incorporated (MPRI)/(Askerî Profesyonel Kaynaklar

²³ Peter W. Singer, *a.g.m.*, s. 3.

Anonim Şirketi)'dir. Şirketin yetiştirdiği Hırvat Kuvvetleri, Fırtına Operasyonunda Sırlara karşı büyük bir başarı elde etmiş, bu başarının verdiği referansla; Bosna-Hersek, Makedonya, Suudi Arabistan, Kuveyt, Sri Lanka, Nijerya, Gine, Kolombiya gibi birçok ülkeyle kontratlar yapmışlardır. Şirketin personel kadrosu o kadar geniştir ki muharebe tecrübesine sahip emekli orgeneral rütbesinde personeli dahi bulunmaktadır.

Bu konu aslında bir kısır döngü gibidir, savaşa katıldıkça tecrübe artmakta, tecrübe arttıkça marka değeri artmakta ve yeni işlerin kapısı aralanmaktadır. Her yeni iş daha fazla kapasite, tecrübe ve dolayısıyla daha fazla iş imkânı sağlamaktadır. Günümüzde de bu husus çok fazla değişmemiştir. Yakın zamanda büyük savaşlara girmiş yüksek rütbeli komutanlar bulmak pek mümkün değildir, çünkü böyle muharebeler vuku bulmamıştır. Bu nedenle NATO görevlerinde tecrübe sahibi askerler ve üst rütbeli komutanlar Askerî Danışmanlık Şirketleri tarafından istihdam edilmektedir. Başka bir örnek²⁴; Roger Lane Consulting Ltd.'dir. Şirketin kurucusu (E) Tümğ. Roger LANE, Kraliyet Deniz Piyade Gücünde Komando Tugay Komutanlığı yapmış, Afganistan'da elde ettiği muharebe tecrübesini NATO üyesi ülkelere sunmaktadır. Kurduğu şirket NATO çapında uluslararası tatbikatlara katılım açısından en bilinen firmalardan biridir.

Askerî Danışmanlık Şirketlerinin, müşteriye memnun etme konusundaki başarısı bu firmalara "Bağımlılık" olgusunu getirmiştir, Öyle ki eğer müşteri aldığı hizmetten ve elde ettiği sonuçtan memnunsu artık risk almamak için kararların büyük çoğunluğunu Askerî Danışmanlık Şirketince görevlendirilen kıdemli danışmanlara bırakmaktadır.²⁵ Danışmanlar amaca direk tesir eden başarılı sonuçlar aldıkça müşterinin bağımlılığı da artmaktadır. Bu nedenle ÖAŞ'lerin aldığı riskle elde ettiği kazanç karşılaştırıldığında belki de en karlı işletmeler Askerî Danışmanlık Şirketleridir.

²⁴ Roger Lane Consulting, <http://www.rogerlaneconsulting.com/> (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

²⁵ Peter W. Singer, *a.g.m.*, s. 3.

2.3. Askerî Destek Şirketleri

Askerî Destek Şirketleri; istihbarat, teknik destek, lojistik, tedarik ve taşımacılık gibi öldürücülükten ziyade daha çok askerî hizmetleri destekleyen ve mevcut kabiliyetleri artıran hizmetler sunarlar. Bu şirketler, günlük hayatta kendi faaliyetlerine devam ederken askerî hizmetler içinde müteahhit (yüklenici) olarak görev alırlar. Yapmış oldukları faaliyetler savaş alanında doğrudan muharebeye yönelik olmadığından “Paralı Askerlik” kapsamında değerlendirilmezler. Askerî Destek Şirketlerinin icra ettiği faaliyetlerin daha çok siviller tarafından yerine getirilen günlük hayatta bolca karşılaşılabileceğimiz hizmetler olması, ürün yelpazesinin de çok geniş olmasına yol açmaktadır. Diğer ÖAŞ faaliyetleri ile karşılaştırıldığında²⁶; çöp toplamak, kazı yapmak, beton ve inşaat malzemeleri üretmek gibi askerlikten uzak, günlük hayatın içinden hizmetler olması, akademisyenleri de onları incelemekten uzak tutmuş, çoğu zaman bu faaliyetlerin askerî hizmetlerin özelleştirilmesi kapsamına dahi alınmamasına sebep olmuştur.

3. Günümüz Muharebe Ortamında Özel Askerî Şirketlerin Kullanım Şekilleri

Her ne kadar hukuki boşluklar uluslar tarafından tam olarak doldurulmamış olsa da ÖAŞ’ler kendi ekosisteminde savaşın ihtiyaçlarına göre tutarlı sayılabilecek yaklaşık bir sınıflandırma çerçevesinde askerî hizmet eğilimleri göstermektedir. Gelişen teknoloji ile harbin gerekleri de değişmiş, muharebe alanları daha teknolojik bir hal almış ve ÖAŞ’ler de bundan nasibini almışlardır.

Gelişen teknoloji ile kamuda daralma yaşanmış, kamudaki daralma verilecek hizmetin sona erdiği anlamına gelmediğinden, muharebe alanlarındaki özelleşme ve dolayısıyla ÖAŞ’lerin payı da artış göstermiştir. ÖAŞ’lerin başarısı sadece kamu tarafından değil; bireyler, şirketler ve uluslararası örgütler tarafından da talep edilir hale gelmiştir.²⁷

²⁶ Peter W. Singer, *a.g.m.*, s. 3.

²⁷ Filiz Ç. Zabcı, *a.g.e.*, s. 27.

ÖAŞ'lerin sağladığı desteklerin çapı büyüdükçe, orduyu desteklediği mi yoksa bizzat oluşturduğu mu konusu belirsizlik kazanmıştır. Yakın geçmişte özellikle ABD'nin Irak'taki ÖAŞ'leri kullanım tarzı düşünüldüğünde, devletin savaşta ana rolünü ÖAŞ'lere kaptıracağı iddia edilebilir. Ancak, yakın zamandaki gelişmeler bunun hiç de böyle olmadığını göstermiştir. ABD günümüzdeki Suriye Harekâtı ve DAES'le mücadele konusunda ÖAŞ'lerin aktif rol almasını istememiştir. "Black Water" adlı ÖAŞ'nin kurucusu Erik PRINCE²⁸; Irak ve Afganistan'daki ÖAŞ'lerden sağlanan güvenlik istihdamının değerlendirileceği ABD Hükümet Reform Komitesi öncesi Reuters'e verdiği demeçte Obama Hükümetini eleştirerek "Hükümetin benim eski işimi durdurması onlar için bir utanç vesilesidir, çünkü özel bir şirket olarak muharebe alanında görev alacak asker sorununu çözebilirdik. Biz DAES'e karşı mücadele etmek isteyen insanları istihdam ederdik ve ABD ordusunun Irak'taki aktif görevinin nasıl sona ereceği diye bir problem kalmazdı. Askerler gitmiş, işini halletmiş ve olay bitmiş olurdu. Doğacağını düşündüğüm uzun süre devam edecek politik kargaşa da olmazdı" açıklamalarıyla kendisinin devlet tarafından maksatlı olarak Suriye krizinden uzak tutulduğunu, aksi takdirde kendisinin orada yer alabileceğini ve birçok ihtiyaca cevap verebileceğini ifade etmiştir.

Yukarıdaki ifadeden ABD'nin Suriye'de ÖAŞ'lerden askerî hizmet tedarik etmekten imtina ettiğini, bunun yerine yerel güçlerin desteklenmesi ve donatılmasını tercih ettiğini anlıyoruz.²⁹ Suriye savaşının şu andaki gidişatında her ne kadar YPG terör örgütü siyasi maksatlarla öne çıkartılsa da başlangıçta ÖSO içindeki bazı gruplar da desteklenmiş ve eğit-donattan istifade etmiştir.³⁰

²⁸ RT USA, "Blackwater founder: We could have fought ISIS, if Obama hadn't 'crushed my old business'", <https://www.rt.com/usa/189684-blackwater-private-army-isis/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

²⁹ Oktay Bingöl, "ABD'nin Yeni Suriye Stratejisi: İstikrar Harekâtı", *Merkez Strateji Enstitüsü*, Rapor No:27, Başkent Üniversitesi, Ankara, 2018, s. 6.

³⁰ Al Jazeera Türk, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/egit-donat-anlasmasi-imzalandi>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

Türkiye'nin ÖSO'yu desteklemesi, Irak ve Suriye'de yerel Şii güçlerin iktidardaki Irak ve Suriye Hükümetleri ile İran tarafından DEAŞ terör örgütüne karşı desteklenmesi, asıl muharip olarak milis güçlerin ÖAŞ'lere nazaran tercih sebebi olduğu durumlara güncel örneklerdir.

Günümüzde DEAŞ ve YPG gibi terör örgütleri de adeta bir devlet gibi muharebe alanında boy göstermektedir. Bu örgütler bazen üstü kapalı bazen açık açık, başka ülke topraklarında etkili olmayı isteyen diğer ülkeler ya da terör örgütlerinin propagandasına kapılmış halk tarafından desteklenmektedir. Terör örgütlerinin bu şekilde desteklenmesi, savaşmak istemeyen ancak ülkesi dışında çıkarlarını zorla kabul ettirmeye çalışan devletler için askerî hizmet tedarik etmede bir alternatif yaratmaktadır. Ancak bu teorinin her zaman işe yaradığı söylenemez. Türk Ordusu ve ÖSO ittifakına karşı; DEAŞ'ın Cerablus ve Al-Bab'ı kaybetmesi, coğrafyası dışı büyük devletlerin desteğine rağmen YPG'nin Afrin'i savunamaması, terör örgütlerinin tek başına yanlarında düzenli bir ordu olmadan yeterli olamayacağını göstermiştir. ÖAŞ'lerin YPG ve DEAŞ ile bir bağlantısı olduğuna dair açık kaynaklarda bir bilgiye rastlanılmamıştır. Bu durum belki de birçok terör destekçisi ülkenin tekrar düşünmesine yol açacak ve ÖAŞ'lere yeni istihdam kapıları açacaktır.

Ülkelerin kendi orduları yerine başka silahlı güçleri kullanarak, örtülü ya da doğrudan muharebeye dâhil olduğu fiili duruma günümüzde "Vekâlet Savaşları" denmektedir. ABD vekâlet savaşlarını ÖAŞ'lerden daha insani bulsa da Rusya aynı fikri paylaşmamaktadır. Rusya, Arap Baharı'nın ardından 2011'de patlak veren Suriye iç savaşına 30 Eylül 2015 tarihinde fiili olarak müdahalede bulunmuştur.

Rusya bölgede etkin olmak istemekte ancak geçmişte aldığı Afganistan ve Çeçenistan tecrübelerinden sonra bunu 2008 Gürcistan Savaşında olduğu gibi sert doğrudan metotlarla değil daha dolaylı, daha örtülü metotlarla çözmeye çalışmaktadır. Bu teoriyi destekleyen hususlar ise şöyle sıralanabilir:

- Her ne kadar hassas mühimmat emareleri bulunmasa da yoğun bombardımanları aktif olarak kullanmaktadır,
- Teröristlerin de dâhil olmak üzere basın yayın organlarında Rus askerlerinin daha çok kontrol görevlerinde yer aldığı görülmektedir,
- İlk defa 2008 Gürcistan savaşı, akabinde 2014 Ukrayna Krizi ile popüler olan Rus ÖAŞ'lerinin bölgede kullanıldığına dair medya ve internette haberler çıkmaktadır.

Rusya, bölgede en etkin paydaşlardan biri olmasına rağmen sadece 28 personel kaybı olduğunu iddia etmektedir. O halde Rus muharip gücünün bölgedeki bayraktarlığını ÖAŞ'ler ile yaptığını iddia etmek hiç de yersiz olmayacaktır. Bazı kaynaklarda 600 civarı Rus ÖAŞ'lerine ait kayıp olduğu belirtilmektedir ki bu gayet normaldir.³¹

Suriye iç savaşında öne çıkan Rus ÖAŞ'leri ve faaliyetlerine örnek vermek gerekirse;

- PMC Wagner'in, muharip olarak Suriye'deki çatışmalara dâhil olduğunun delili olarak personelinden verdiği can kayıpları gösterilmektedir. Ayrıca Doğu Ukrayna'da görevli personelin Suriye'ye kaydırıldığı, ilave istihdam için Luhansk civarında ilanlar verildiği iddiası,
- Moran Güvenlik Grubu (MSG), Rusya'dan Tartus'a gelen askerî gemilerin güvenliğini sağlamakla birlikte, üsteki bazı güvenlik noktalarında da görev yaptığı,
- Slav Corpus'un; 2013 yılından beri Suriye'de olduğu, şirkete bağlı silahlı güçlerin özellikle Palmira ve Halep'teki çatışmalara dâhil oldukları, Deyr-i Zor'un doğusundaki petrol kuyularının güvenliğinin de uzun bir süredir şirketin çalışanları tarafından sağlandığı, ayrıca bu şirketle ilgili dikkat çekici bir detay da Humus çatışmaları sırasında görev

³¹ Halit Gülşen, Rusya'nın Suriye Müdahalesinde Özel Askerî Şirketlerin Rolü, ÖRSAM Bölgesel Gelişmeler Değerlendirmesi, No: 64, Ankara, 2017, s. 2.

yerini terk eden 267 çalışanın Moskova’da tutuklanmasıdır. Bu olayın farklı yorumları olsa da Moskova için Humus hadisesinin cezalandırmayı gerektiren bir olay olduğu kesindir ve belki de kötü imaj yarattığı için sert tepki verildiği çok da zorlama bir yorum olmayacaktır.

- Anti Terör Güvenlik Şirketinin; diğer şirketlerden farklı olarak Askerî Eğitim verdiği,
- RSB Grubunun daha çok gemilere güvenlik hizmeti verdiği,
- Redut Özel Birliğinin; daha çok keskin nişancı profili ile öne çıktığı görülmektedir.³²

Bu örnekler doğrultusunda; Rusya askerî müdahalede bulunduğu Suriye’de yaklaşık iki yıl içinde ulusal çıkarlarını muhafaza etmesi açısından önemli kazanımlar elde etmiştir. Belki de bu yüzden Slav Corpus örneğinde olduğu gibi olaya milli bir mesele gibi yaklaşmakta ve bu şirketlerce yol açılan başarısızlıkları bizzat Federal Güvenlik Servisi (FSB) tarafından cezalandırmak suretiyle kararlılığını göstermektedir. Bu yaklaşım ABD ve İngiltere’den farklı olarak Rusya’nın ÖAŞ’ler üzerinde sınır ötesi faaliyetler dahi olsa kendi iç hukukunu kullanması açısından önem arz etmekte hatta bir nebze devlet şemsiyesi altına çekmektedir.

Dünya’da ÖAŞ trendi daha dolaylı, daha örtülü, daha çok güvenlik, eğitim ve askerî destek mihverinde gelişirken Türkiye’de de gelişmeler olmaktadır. Türkiye’de Özel Güvenlik kavramı kurumsal bir bakış açısıyla, 5188 sayılı “Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun” ile yasal koruma altında güvenli bir geleceğe doğru ilerlemektedir. Bunun en güzel ispatı ise Özel Güvenlik Eğitimlerinin artık Meslek Yüksek Okullarında Ana Bilim Dalı olarak okutulmasıdır.³³ ÖAŞ’ler ise böyle bir kurumsal yapıya kavuşturulmamış ya da devlet tarafından

³² Halit Gülşen, *a.g.e.*, s. 10.

³³ Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiye-programlari/acikogretim-fakultesi-onlisans-programlari-2-yillik/ozel-guvenlik-ve-koruma>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

sahiplenilmemiştir. Son dönemde Türkiye’de ortaya çıkan ÖAŞ’lere ya da ÖAŞ olduğu iddia edilen şirketlere en iyi örnek “Akademi Sancak” olacaktır.

Akademi Sancak, “Askerî Danışmanlık” alanında hizmet veren Anonim Şirket yapılanmasında bir ÖAŞ’dir. Resmi internet sitesinden edinilen bilgiye göre 2014 yılında Ankara’da kurulmuştur. NATO tatbikatlarına personelini uzman personel (*Subject Matter Expert*, SME) olarak göndermiş, başarılı bir Halkla İlişkiler Operasyonu yönetmiş ve sürekli olarak irtibat ağını geliştirme çabasıdadır. İrtibat kurduğu ülkeler arasında Katar, Azerbaycan, Türkmenistan, Burkina Faso, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Güney Afrika, Nijerya ve Kamerun bulunmaktadır. Şirket ayrıca Savunma Sanayinde etkili birçok şirket ile çözüm ortağı, ayrıca Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), İstanbul Teknik Üniversitesi gibi devlet kurumları ile de yakın ilişki içindedir. Şirket politikası olarak; hiçbir kanun dışı örgüt veya organizasyona destek sunmadıklarını, Türkiye Cumhuriyeti devlet politikaları doğrultusunda hizmet verdiklerini sitelerinde beyan etmişlerdir. Kurucusu da emekli bir general olan şirketin, emekli asker ve özel kuvvetler personeli ağırlıklı bir istihdam politikası olduğu gözlemlenmektedir. Şu ana kadar bilinen yasadışı hiçbir faaliyeti olmayan şirket; Uluslararası Savunma Sanayii Fuarı (IDEF) 2017 gibi uluslararası faaliyetlere katılarak beyan ettiği Askerî Danışmanlık ve Eğitim alanında faaliyetlerini sürdürmektedir.³⁴

Genel olarak Türkiye’de talep edilen hizmetler daha çok Askerî Danışmanlık ve Askerî Destek alanında gelişme göstermektedir. Askerî Hizmet Tedarikçiliği konusunda bilinen bir örnek yoktur. Geçmişte Irak Harekât alanında ÖAŞ’lerin kullanım tarzı yüzünden Askerî Hizmet Tedarikçiliğine yönelik olumsuz ön yargılar mevcuttur.³⁵ Kültürel olarak askerlik kutsal sayılırken, yabancı ülkelerde paralı askerlik yapmak,

³⁴ Akademi Sancak, <http://asancak.com/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

³⁵ Haberler, <https://www.haberler.com/irak-ta-gorev-yapan-parali-turk-asker-var-mi-haberi/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

vatan savunması gibi kutsal değerlere hizmet etmediğinden toplum tarafından çok da hoş karşılanmamaktadır.³⁶

Askerî Danışmanlık alanında hizmet veren Akademi Sancak benzeri yapılanmaları ÖAŞ olarak nitelemek gayet kolayken, Askerî Destek alanında hizmet veren şirketleri nitelemek bu kadar kolay değildir. Bu tip şirketler harekât alanında lojistik hizmetler, istihkâmcılık ve özellikle inşaat alanında aktif görev almalarına rağmen kendilerini hiçbir zaman ÖAŞ olarak nitelememektedir. Ancak; Askerî Danışmanlık ve Askerî Destek alanı, Türkiye’de yıldızı parlayan ve sadece kamu sektörüne değil savunma sanayi şirketlerine de hizmet verecek alanlar olarak gözükmemektedir.³⁷

4. Teknolojik Gelişmeler ve Özel Askerî Şirketlerin Muharebe Alanının Şekillendirilmesinde Oynayabileceği Roller

Mevcut son değerlendirmeler ışığında, ÖAŞ’lerdeki Askerî Destek ve Askerî Danışmanlık Hizmeti verme eğilimi önümüzdeki dönemlerde artarak devam edecek şekilde gözükmemektedir. Rusya gibi Askerî Hizmet Tedarikçisi talebinde bulunan ülkeler muhakkak var olmaya devam edecektir, ancak kabul etmek gerekir ki muharebe riski arttıkça askerî hizmet tedarik etmenin maliyeti de artmaktadır.³⁸ Örneğin Doğu Ukrayna’da Luhansk’da verilen bir ilanda; Dubans’ta savaşan bir personelin 15.000 Ruble kazandığı ancak Suriye’de savaştığı takdirde 200.000 Ruble kazanabileceği belirtilmektedir.³⁹ Oysaki eğitim donat kapsamında ÖSO mensuplarına verilen ücretin bu meblağın yirmide

³⁶ Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/turk-parali-askerler-rusyaya-karsi-savasti-10431831>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

³⁷ Bites Savunma ve Havacılık, <http://www.bites.com.tr/tr/akademi-sancak-ile-bites-arasinda-mou-imzalandi/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

³⁸ Tolga Öz ve Ahmet Ergülen, “NATO Barışı Destekleme Harekâtı, ISAF için Lojistik Sürdürülebilirlikte Bir Model Önerisi: Tamsayı Doğrusal Programlama Uygulaması(1)”, *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, C: 4, S: 12, (2015): 256.

³⁹ Halit Gülşen, *a.g.e.*, s. 13.

biri kadar olduğu iddia edilmektedir.⁴⁰ Dolayısıyla, “10 kişilik üstün silahlarla donanmış bir Özel Kuvvet Timi mi yoksa 200 kişilik bir milis grubu mu?” sorusu birçok kişi için tartışma konusu olabilir, ancak dünya farklı bir yöne doğru evrimleşiyor.

“Endüstri 4.0 (*Industry 4.0*)”, “Nesnelerin İnterneti (*Internet of Things, IoT*)”, “Yapay Zekâ (*Artificial Intelligence, AI*)” ve “Büyük Veri (*Big Data*)”, “Ağ Tabanlı Harekât (*web-based operation*)” gibi günümüzde oldukça popüler kavram ve uygulamaların ışığında teknolojik gelişmelerin muharebe alanlarında nasıl etkili roller oynayacağını tahayyül etmek ve bu yetenekleri kuvvet çarpanına dönüştürmek en öncelikli konulardan olacaktır.

Bu terimler medyada sıkça duyulmasına karşın halk, hatta konuya ilgi duyan kişiler tarafından bile çok da detaylı bilinmemektedir. Bu kavramların her biri kendi içinde bir araştırma konusu olduğu için onların ne anlama geldiğinden ziyade ÖAŞ’ler açısından ne ifade ettikleri bu inceleme için daha değerli olacaktır. Bu nedenle de aşağıda bu kavramların ÖAŞ’ler ile nasıl etkileşime geçebileceğine dair canlandırılmış senaryolar sunulmuştur.

1) Kamikaze Robot Birliği: Farz edelim ki, harekât alanında taktik birlik komutanısınız ve sabah gün doğmadan önce, düşman birliklerine ait B2 tarzı bir bombardıman uçağı bulunduğunuz harekât alanının kritik olduğunu değerlendirdiğiniz bir kısmını bir saat boyunca bombaladı ama hiçbir patlama olmadı. Sabah alaca karanlık sonlandığında harekât alanında hiçbir değişiklik yok, radarlarınız hareket algılamıyor, taarruz edeceğiniz yerde ne bir tahkimat var ne de düşmanca bir emare var. Muharebe alanında üst komutanlık tarafından birliğinize hedef olarak verilen ve kritik olarak belirlediğiniz arazi kesimini ele geçirmek ve müteakip harekâtı sürdürebilmek amacıyla birliklerinize taarruz emrini veriyorsunuz ve kritik hedefi ele geçirmek üzere iken aniden büyük bir patlama sesi ve metrelerce yüksekliğinde

⁴⁰ Vatan Gazetesi, “İlk Maaş Türkiye’den”, <http://www.gazetevatan.com/-ilk-maaslar-turkiye-den---488659-gundem/#.UIUux1GWrEw>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

mantar bulutunun belirmediğini gözlemliyorsunuz. Kısa durum muhakemesi ile; hava bombardımanı veya el yapımı patlayıcı olmadığını, ayrıca telsiz kestirmesi ya da güçlü radyo frekansları da almadığınızı değerlendiriyorsunuz, ama ortalık birden mahşer alanına dönüyor, her tarafta mantar bulutları ve ardından derin bir sessizlik. Maalesef birlikten sağ kurtulanın olmadığını, ayrıca bir hafta sonra takviyeye giden ikinci ve üçüncü dalga birliklerin aynı bölgede başına benzer olayların geldiğini gözlemliyorsunuz. Yapılan tüm faaliyet sonrası inceleme ve değerlendirmeler sonucunda anlıyorsunuz ki uyku konumunda bulunan kamikaze robot birliği, hava taarruzu ile bölgeye yerleşmiş ve birliklerinizin harekete geçmesine güdümlenmişler. Yaşanan bu acı tecrübe sonrasında yapılan detaylı tetkik ve inceleme neticesinde Savunma Sanayinden yerli bir ÖAŞ yetkilisi talep edildiği takdirde aynı teknoloji ile aynı kabiliyetin altı saat içinde hizmete sunulabileceğini bilgi veriyor.

2) **Katil Uydular:** Bu senaryoda; uydularınız sayesinde muharebe alanını 7/24 gözetleme imkân ve kabiliyetine haiz olduğunuzu fakat ne olduğunu anlayamadığınız bir sebeple son altı saattir uydulardan herhangi bir veri aktarımını sağlayamadığınızı tespit ediyorsunuz. Sonraki süreçte medyada yer alan haberlerde uydularınızın farklı coğrafyalarda parçalarının tespit edildiğini öğreniyorsunuz. Konu ile ilgili istihbarat edindiğinizde ise; uydularınızın düşman kuvvetlerine hizmet sağlayan bir ÖAŞ şirketine ait katil uydular marifetiyle imha edilmiş olduğunu, böylece ÖAŞ'lerin yeni bir domain olarak ilan edilen uzaya da uzanabilen bir teknolojiye sahip olduğunu maliyeti oldukça yüksek bir olayla tecrübe etmiş oluyorsunuz.

3) **Havada Mühimmat İkmali Yapabilen SİHA:** Bu farklı senaryoda da; hava kuvvetleri olarak uçağınızın rakamca oldukça fazla fakat yeterli pilotunuzun olmamasına bağlı olarak inme ve kalkma süresi dâhil hava üstünlüğünü ancak altı saat sürdürebildiğinizi düşünelim. Ancak ülkece ulaştığımız yerli ve milli savunma sanayi teknoloji imkân ve kabiliyetleri çerçevesinde; makul bir maliyet karşılığında 24 saat hava üstünlüğü sağlayabilen bir Askerî Hizmet Tedarik firmasının olduğunu farz edelim. Bunun nasıl mümkün olabileceğini sorguladığımızda ise; havada sadece yakıt değil, mühimmat da ikmal edebilen Silahlı İnsansız Hava Araçlarına (SİHA) sahip olduğunu ilgili

firma yetkilisinin beyanatı ile öğrendiğimiz hayalinin hiç de ulaşamaz bir yetenek olmadığını duymak şüphesiz milletçe hepimizin onur ve gurur duyacağı bir durum olacağı değerlendirilmektedir.

4) Sanal Zekâ: Yine yakın gelecekte uygulanabilir olabileceği değerlendirilen bu senaryoda; harekât merkezinin ana ekranında çok yoğun bir düşman hareketliliğinin, Endüstri 4.0 imkanlarından olan sensör ve merkezi bilgi iletişim ağının mükemmel işlerliği ile bir ayda toplayamayacağı bilgileri saniyeler içinde ekrana yansıtarak izleniyor olduğu, diğer yandan da Harekât Merkezi Amirinin gayet sakin bir şekilde kahvesini yudumluyor olduğunu düşünelim. Ekrandaki düşman hareketliliğinden sadece üç dakika sonra bu kez dost ve müttefik kuvvetlerin manevraya başladığını gösteren hareketler göze çarpıyor. Askerî Danışmanlık Firmasının kıdemli mühendisi, sağ taraftaki stajyer mühendise ne olup bittiğini anlatıyor. Sensör ve radar verilerini Büyük Veri olarak işleyen sanal zekâ, derhal taslak acil müdahale planını hazırlamış ve görsel hale getirmiş. Harekât Merkez Amiri görselleştirilmiş alternatif planları incelemiş ve Krize Müdahale Tim/lerine (KMT) göndermiş. KMT üyeleri ise; harekât alanının farklı yerlerinde asli görevlerine devam ederken tek yapmaları gerekenin tabletlerine gönderilen görsel plan alternatiflerini cari harekate göre önceliklendirmek veya reddetmek olduğunu önceden yaptıkları tatbikatlardan biliyorlar. Bununla birlikte, gerek Harekât Merkez Amiri gerekse KMTler Sanal Zeka'nın sürekli güncellediği ekranlarından gözlemleri neticesinde biliyorlar ki; o en çabuk ilerlemeye başlayan Tank Bölüğü de aslında kovandaki arılar gibi nesnelere interneti (IoT) ile birbirine bağlı kendi sanal zekâları tarafından yönetilen İnsansız Kara Araçları (İKA). Bu esnada, hareket alanının en batısında ilerleyen tankın az önce Tanksavar Roketi ile imha olduğunu ve arkasındaki İKA'nın da paletinin ağır bir patlama sebebiyle zarar gördüğünü an be an izliyorlar. Yaralı İKA ve olayı gören diğer üç İKA sanal zekâyı bilgilendiriyor. Nişancı kaçmakta iken, sanal bölük komutanı çoktan nişancının kaçış yoluna iki adet İKA ile pusu atıyor bile. Harekât tekrar normal seyrine dönüyor. Yapılan değerlendirme sonunda anlaşılıyor ki; aslında harekât alanında tüm bu resmedilen senaryolar çok daha az zayıfla ve daha ivedi icra edilebilirdi, eğer Harekât Merkez Amiri

kahvesine bu kadar düşkün olmasa ve onayı bir dakika daha hızlı verseydi. Acaba Harekât Merkez Amirini de sanallaştırılmalı mı?

Günümüzde benzer örnekleri çoğaltmak artık hiç de zor değildir. Bugün bir ilköğretim öğrencisi Ali Express internet sitesinden hazır bir “Arduino Robot Platformu” alıp, revize edebilmekte ve bir mini İHA aracı yapabilmektedir. Yine örneğin, “Parrot Disco Drone” adlı hava aracının da Arduino tabanlı olması sebebiyle teorik olarak aynı aracı evde herhangi bir kişinin de yapmaması için hiçbir sebep yoktur.⁴¹

Yakın zamanda Northrop Grumman firmasına ait X-47 B UCAS otonom hava aracı havada yakıt ikmali yaparak bu alanda büyük bir aşama kaydettiği bilinmektedir.⁴² Bu teknoloji şu an belki sınırlı ya da siyasi maksatlarla erişilmez olabilir, ancak gelecekte yaygın olarak talep edileceği ve kullanılacağı değerlendirilmektedir.

Devlet yapıları içinde bu tip ileri teknoloji ürünlerin tedariki ve envantere girmesi gerçekten kolay bir süreç olmamasının yanında bu ürünlere ait kaynak ayırıp, personel istihdam etmek Savunma Yönetiminden sorumlu makamlar için hala büyük bir sorunken, aslında asıl problemin bu tip ileri teknoloji ürünlerinin envantere katma süreci tamamlanamadan gelişmekte olan yeni teknoloji ve ürün gamının var olan ve hızla eskimekte olanlarını çoktan hızla geçecek olmasıdır. Yani tedarik sürecine girilen yukarıda bahsettiğimiz X-47 B’yi daha havalandıramadan ASELSAN’ın daha ileri teknolojiye ait aynı imkân ve kabiliyetlere sahip bir ürünü geliştirebileceğinin ulaşılamaz bir hedef olmadığı değerlendirilmektedir.

Bu bilgiler çerçevesinde, geleceğin muharebe alanında ÖAŞ’lerin büyük bir boşluğu ve ihtiyacı karşılayabileceği değerlendirilmektedir. “Her malın bir alıcısı vardır” deyişinde de olduğu gibi ülkeler ve

⁴¹ Tolga Öz and Serkan Sert. “The Present Role of Anti-Drone Technologies in Modern Warfare and Projected Development”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. C. 15., S. 32 (2019):706.

⁴² Northrop Grumman, <http://www.northropgrumman.com/Capabilities/x47bucas/Pages/default.aspx>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

düzenli ordularının sahip oldukları yerli ve milli savunma sanayi ve teknolojileri marifeti ve ekonomik güçleri nispetinde maliyet-etkin çözüm ve bu savunma sanayi ürünlerini ihraç edebilecekleri pazar olanaklarını sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Bu Northrop Grumman, ASELSAN, BMC veya başka bir savunma sanayi firması olabilir. Birçok Askerî Danışmanlık Firmasının kadrolarını bilgi sistemleri ile kuvvetlendirerek şimdiden elektronik ve bilgi sistemleri yönünden muharebe alanında kendilerine sağlam ve vazgeçilmez yetenekler sağlayacak yerler edinmeye başladığı gözlemlenebilmektedir. Örneğin, Thales firması uzun bir süredir NATO'nun bu alanda çözüm ortağıdır.

Sonuç olarak; geleceğin muharebe sahasında ÖAŞ'lerin sadece özel kuvvetler ya da emekli askerlerden oluşmayacağı, ileri teknolojiyi tasarlayarak, üretebilen ve yönetebilen firmaların da güçlü bir paydaş olarak sektörde yer alacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç

İlk devletlerin tarih sahnesine çıktığı yıllardan günümüze doğru baktığımızda, Savunma Yönetiminden sorumlu makamlar ülkelerinin savunması için neyi ihtiyaç kabul ettilerse onu mutlaka tedarik etmeye çalışmışlardır. İhtiyaç sahip olmadıkları askerî yetenekler ise, bu bazen geçmişte olduğu gibi paralı askerlerle bazen de incelediğimiz gibi ÖAŞ'lerle sağlanmıştır. İhtiyacın sağlanma yolu keyfidir ancak bir beka problemi olması nedeniyle ihtiyaç mutlaka tedarik edilmek zorundadır. Sadece büyük devletlerin değil milis güçlerin ya da zayıf devletlerin de talebi körüklemesiyle ÖAŞ'ler uluslararası arenanın en güçlü muharebe alanı tedarikçilerinden biri olmaya adaydır.

ÖAŞ'lerin yerinin sağlam olması maalesef sebep oldukları toplumsal ve kurumsal sorunlara çözüm vadetmemektedir. Hukukilik sorunu başta olmak üzere kısa vadede sorunlara çözüm bulunacağını beklemek çok doğru olmayacaktır. Ancak gene de devletlerin ÖAŞ'leri boş bıraktığı da düşünülemez. ABD'nin Black Water şirketinin faaliyetlerini durdurması ya da Rusya'nın taahhütlerine uymayan ÖAŞ çalışanlarını cezalandırması buna örnektir. Bu örneklere benzer devletlerce uygulanan yaptırımların gelecekte de devam edeceğini öngörmek oldukça gerçekçi bir tahmin olacaktır.

Son zamanlarda dış politikada muharip olarak ÖAŞ'ler yerine devletlerin milis kuvvetleri tercih etmesi gelecek için de bir yön göstermektedir. Bu kesinlikle böyle olacaktır denilemez, ancak maliyet etkinliği açısından muharip unsur olarak ÖAŞ'ler yerine milis kuvvetlerin tercih sebebi olmaya devam edeceği olası gözükmektedir.

ÖAŞ'lerin de birçok kez hizmet verdiği muhariplik rolünün, milis kuvvetlerce oynanıyor olması onların danışmanlık ya da askerî destek benzeri hizmetlerine olan ihtiyacı yok etmemekte bilakis artırmaktadır. Uzmanlık ve teknolojik desteğin bir şekilde milislere sağlanmak zorunda olması ÖAŞ'leri daha da vazgeçilmek kılacaktır.

Teknoloji ve tecrübe ÖAŞ'lerin en büyük gücüdür. 'Nesnelerin İnterneti', 'Sanayi 4.0', 'Ağ Destekli Yetenek' benzeri yeni teknolojilere dayalı yeni yaklaşımlar, devletlerin muharebe alanında daha fazla ÖAŞ'lere ihtiyaç duymasına yol açması muhtemeldir. Geleceğin ordularının bu yaklaşımı muhafaza edeceği ve ÖAŞ'lerin gelecekte daha çok teknoloji odaklı olacağı ve bu doğrultuda askerî tecrübelerini sunacağını beklemek doğru bir tahmin olacaktır.

Summary

Although there is no generally accepted definition of Defense Management, the implementation of the policies developed by countries and organizations to carry out defense action can be called Defense Management. Considering that Defense Management instruments serve as the basis of combat success, all organizations providing capability in a certain area differentiating from consulting firms to logistics companies, combatant elements, and non-combatant elements are in the interest of Defense Management.

The ever-changing combat environment and the necessity of supplying the requirements immediately and urgently in the combat field have left Defense Management planners facing the problem of supplying these needs. Someone has to teach how to fight, execute logistical services and sometimes even fight in person. Back in history, they were Mercenaries, and now Private Military Companies (PMC) was born of this need. PMCs from corporations to holdings worldwide

are organizations that are established on a tax-paying commercial basis and they are subject to the laws of the country in which they are established. As an effective supplier and even directly active organization, PMCs have established themselves in the field of Defense Management. The conceptual understanding of PMC, which is an effective actor in the countries' Defense Management, is now a need for those interested in international relations, security policies, and world politics.

In this study which is a quest based on this need; the historical development process and definition of PMC, service function areas, legal status, tendency to be used according to the needs of war in their own ecosystem and possible usage areas in the near future within the framework of technological developments are mentioned.

Although PMCs and mercenary soldiers are different concepts; when the historical process is examined, it is seen that mercenary military service has been transformed into PMC and even has gone beyond the mercenary service with the opportunities provided by technology. PMCs are specialized commercial enterprises serving in any function area of the battlefield (protection services, training, consulting, logistics, planning, management, communications, etc.).

Although it is claimed that PMC provides its services primarily for political reasons, but not for profit, there is no example that they have policies independent from the states that have been initiated by or not subjected to their founders. Although all the PMC examples examined seem to have only profit-making priority, in fact, the main theme is the benefit of the government from the company.

Given that PMCs are basically a company and give taxes to a state, it is natural that the state has power over the PMCs. As a requirement of trade, the size of the PMC varies according to the demand. What important here is the need shaped by the nature of the operational area. Although originality is mentioned, the most common of the services provided by PMC can be listed as follows; Direct Mission, Combat Protection Services, Training, Intelligence, Consulting, Restructuring, Logistics Support.

Developing technology has also changed the requirements of the

war, and the PMC received its share. In light of the latest assessments, the tendency to provide Military Support and Military Advisory Services in PMC seems to continue increasing.

Technology and experience are the greatest strengths of PMC. Industry 4.0, the Internet of Things, Artificial Intelligence, Big Data, Web-Based Operation and new approaches based on similar technologies are likely to cause states to need more PMCs in combat. It would be right to expect that the armies of the future will maintain this approach and that the PMCs will be more technology-oriented in the future and will present their military experience in this direction.

KAYNAKÇA

Kitaplar

BUCUR-MARCU, Hari., FLURİ, Philipp., and TAGAREV, Todor., *Defence Management: An Introduction, Security and Defense Management Series No 1*, Geneva, 2009.

CREVELD, Martin Van., *Transformation of War*, The Free Press, New York, 1991.

ISENBERG, David, *Shadow Force: Private Security Contactors in Iraq*, Greenwood Publishing Group, Praeger Security International, Westport, Connecticut, London, 2009.

SINGER, Peter Warren, *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, Cornell University Press, USA, 2003.

Çeviri Kitaplar

KSENOPHON, Anabasis., (Çevirmen: Ari Çokona), *On Binler'in Dönüşü*, İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.

DOYLE, Sir Arthur Conan. (Çevirmen: Deniz Akkuş) *The White Company*, Elhamra Yayınevi, 2016.

Makaleler

AKTAŞ, Özgür. "ABD Tarih Ders Kitaplarında Savaşların Anlatım Tarzı Üzerine Değerlendirme", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 11, Hatay, 2014, s.187-201.

AVANT, Deborah. "The Privatization of Security and Change in the Control of Force", *International Studies Perspective*, George Washington University, 2004, p.153-157.

HAN, Ahmet K. "Sovyet İşgali ve Sürekli Özgürlük: Afganistan'da Süper Güç Müdahalelerinin Uluslararası Sisteme Etkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Jeopolitik İnceleme", *Orta Doğu Etütleri*, Cilt 2, Sayı 2, 2011, s.57-95.

MATHIEU, Fabien and DEARDEN, Nick. "Corporate Mercenaries: The Threat of Private Military Companies, Review of African Political Economy", Vol. 34, No. 114,

War on Want, London, 2006, pp.: 744-755.

ÖZ, Tolga. Serkan Sert. "The Present Role of Anti-Drone Technologies in Modern Warfare and Projected Development". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. C.15., S.32 (2019):691-710.

ÖZ, Tolga and ERGULEN, Ahmet "Secure and Optimum Fuel Distribution of Nato", *Journal of Applied Security Research*, 13:2, 186-198, DOI: 10.1080/19361610.2017.1354271.

ÖZ, Tolga ve ERGÜLEN, Ahmet., "NATO Barışı Destekleme Harekâtı, ISAF için Lojistik Sürdürülebilirlikte Bir Model Önerisi: Tamsayı Doğrusal Programlama Uygulaması(1)", *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, C: 4, S: 12, (2015):242-273.

SINGER, Peter W. "The Private Military Industry and Iraq: What Have We Learned and Where To Next?", *Geneva Centre for the Democratic control of Armed forces (DCAF) Policy Paper*, Geneva, Switzerland, 2004, pp.1-24.

TANGÖR, Burak ve YALÇINKAYA, Haldun. "Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askerî Şirketler", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 7, sayı 25, 2010, s.127-154.

Raporlar

BİNGÖL, Oktay. *ABD'nin Yeni Suriye Stratejisi: İstikrar Harekâtı*, Merkez Strateji Enstitüsü, Rapor No:27, Başkent Üniversitesi, Ankara, 2018.

GÜLŞEN, Halit. *Rusya'nın Suriye Müdahalesinde Özel Askerî Şirketlerin Rolü*, ORSAM Bölgesel Gelişmeler Değerlendirmesi, No.64, Ankara, 2017.

House of Commons Foreign Affairs Committee, *Private Military Companies*, 9th Report of Session-02, UK, 2001.

ZABCI, Filiz Çulha. *Yeni Savaşların Gizli Yüzü: Özel Askerî Şirketler*, TASAM Stratejik Rapor No:56, Ankara, 2003.

Tezler

Enes Gürçan. *Irak Savaşının Bilinmeyen Aktörleri: Özel Askerî Şirketler*, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara, 2015.

Kadir Tamer Türkeş. *Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Alanlarında Görülen Yeni Unsurlar*, Yüksek Lisans Tezi, KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004.

Tolga Öz. *NATO Barışı Destekleme Harekâtında Sürdürülebilir Lojistik Destek: ISAF Örneği*, Doktora Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2013.

Tolga Öz. *Reverse Logistics and Applications in the Defense Industry*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Resmî Gazete

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazetesi, Sayı:25606, *Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*, (07.10.2004).

İnternet Kaynakları

Akademi Sancak, <http://asancak.com/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

Al Jazeera Türk, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/egit-donat-anlasmasi-imzalandi>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/>

Paralı Askerlerden Özel Askerî Şirketlere
Savunma Yönetimi Teknolojileri Uygulamaları

türkiye-programlari/acikogretim-fakultesi-onlisans-programlari-2-yillik/ozel-guvenlik-ve-koruma, (Erişim Tarihi: 11.06.2018)

Bites Savunma ve Havacılık, <http://www.bites.com.tr/tr/akademi-sancak-ile-bites-arasinda-mou-imzalandi/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018)

Diploatlas, *İsviçre-Tarafsızlık İlkesi*, Kasım, 18. Sayı, s:3-6. <http://www.diplomat.com.tr/atlas/sayilar/sayi18/sayfalar.asp?link=s18-2.htm>, (Erişim Tarihi: 11.02.2018).

Haberler, <https://www.haberler.com/irak-ta-gorev-yapan-parali-turk-asker-var-mi-haberi/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

History.com., *Flying Tigers*, <http://www.history.com/news/history-lists/6-legendary-mercenary-armies-from-history>, (Erişim Tarihi: 11.02.2018).

Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/turk-parali-askerler-rusyaya-karsi-savasti-10431831>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

Northrop Grumman, (2018), <http://www.northropgrumman.com/Capabilities/x47bucas/Pages/default.aspx>, (Erişim Tarihi:11.06.2018).

Roger Lane Consulting, <http://www.rogerlaneconsulting.com/>(Erişim Tarihi: 11.06.2018).

RT USA, (Downing, Lary, Reuters, during the discussion with retired four-star Gen. James Conway before the House Oversight and Government Reform Committee on security contracting in Iraq and Afghanistan on Capitol Hill in Washington), <https://www.rt.com/usa/189684-blackwater-private-army-isis/>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

Vatan Gazetesi, “İlk Maaş Türkiye’den”, <http://www.gazetevatan.com/-ilk-maaslar-turkiye-den--488659-gundem/#.UIUux1GWrEw>, (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

339

Güvenlik
Stratejileri
Cilt: 16
Sayı: 34